

DE BRIEF AAN ANDRIEU

Eind 2018 is een brief van Rimbaud opgedoken die het probleem in een nieuw daglicht stelt. Op 16 april 1874 schreef de twintigjarige dichter aan Jules Andrieu (1838-1884). Die ambtenaar van de stad Parijs was een collega van Paul Verlaine en werd een van de leiders van de Commune. Na het neerslaan van de revolutie vluchtte hij naar Londen, waar hij dankzij zijn fortuin en relaties een vrij comfortabel leven leidde.

Andrieu maakte Rimbaud en Verlaine wegwijs in Londen. Ze zagen elkaar in de Cercle des Etudes Sociales, een kring van communards en andere revolutionairen zoals Karl Marx. Rimbaud zag in Andrieu een geestesgenoot vanwege zijn politiek engagement, encyclopedische interesse en literair talent.

In juli 1873 liet Verlaine zijn vriend na de zoveelste ruzie achter in Londen. Bij hun weerzien in Brussel vuurde hij twee schoten af en verwondde Arthur aan de hand. Hij werd veroordeeld tot twee jaar cel. Het drama siddert na in het proza van *Une saison en enfer*.

Volgens zijn zus zwoer hij zijn literaire werk af op zijn ziekbed: 'Ik kon zo niet doorgaan, ik zou gek geworden zijn... en bovendien... was het slecht'

In maart 1874 keerde Rimbaud terug naar Londen in het gezelschap van Germain Nouveau. Ze probeerden met lessen Frans de eindjes aan elkaar te knopen en leefden op fish and chips. Blijkens advertenties in het blad *The Echo* waren ze wanhopig op zoek naar werk. Arthur werd door vroegere vrienden gemeden omdat ze hem als de boze geest van Verlaine beschouwden.

Biografen gaan ervan uit dat Rimbaud in deze tijd de *Illuminations* schreef omdat op het manuscript hier en daar de hand van Nouveau te herkennen is. Maar de recent teruggevonden brief bewijst dat Rimbaud op dat ogenblik al een nieuw werk plande: *L'Histoire splendide*. Hij vroeg een afspraak met Andrieu omdat hij wist dat die contacten had met uitgevers. Uit zijn vrij verwarde uitleg blijkt dat hij dacht aan een feuilleton voor het grote publiek, bestaande uit romaneske prozagedichten. Tot de exotische onderwerpen van deze 'historische bravourestukken' behoorden 'veldslagen, volksverhuizingen, revolutionaire taferelen' vanaf de vroegste tijden. Als modellen noemde hij de historici Michelet en Quinet, de romancier Flaubert en de illustrator Doré.

Rakelde Rimbaud hier een oud project op? Arthurs jeugd vriend Ernest De-

lahaye herinnerde zich in zijn memoires het indrukwekkende werk *L'Histoire magnifique*. In de lente van 1872 las hij vijf of zes van deze historische prozagedichten met de titel: *Photographies des temps passés*.

Kennelijk is Andrieu niet ingegaan op Rimbauds voorstel. We weten niet eens of hij heeft geantwoord. In elk geval bewijst de brief dat *Une saison en enfer* niet Rimbauds vaarwel aan de literatuur was.

MISLUKKINGEN

Rimbauds vroegtijdig zwijgen vreemd als we weten hoe ambitieus hij op literair gebied was. Als scholier bedacht hij de keizerlijke prins al met een Latijns gedicht. In januari 1870 – hij was toen amper vijftien – verscheen het lange gedicht 'Les Étrennes des orphelins' in *La Revue pour Tous*. Enkele maanden later stuurde hij drie gedichten aan de dichter Théodore de Banville in de vergeefse hoop dat die ze zou opnemen in de bloemlezing *Parnasse contemporain*.

Op zijn zestiende verjaardag stelde hij een eerste dichtbundel samen. De jonge dichter Paul Demeny zou die in Parijs uitgeven, maar dat plan mislukte. De fameuze 'Brief van de ziener' (mei 1871) is wellicht bedoeld als voorwoord bij een bundel vol revolutionaire verzen. Verlaine introduceerde hem in het Parijse literaire milieu, waar de geniale kwajongen furor maakte met 'Le bateau ivre' en 'Le sonnet des voyelles'. Voor het album van de zogenaamde Zutistes, punkpoëten avant la lettre, schreef hij een reeks obscene gedichten. Met Verlaine plande hij in 1872 een bundel ontregelde verzen. Al even revolutionair was het proza van *Une saison en enfer*, de plaquette die hij op eigen kosten (of die van zijn moeder?) uitgaf in oktober 1873. Omdat het werk bij de drukker bleef liggen, bleef het onbekend. Dat belette Rimbaud niet om een uitgever te zoeken voor zijn *Illuminations*.

Al deze mislukkingen verklaren waarom Rimbaud zijn literaire ambities ten slotte liet varen. De vraag is of een zo vernieuwend werk in die tijd publiek succes kon hebben. De grote meester Stéphane Mallarmé zette ooit een modeblad voor vrouwen op om extra inkomen te krijgen. Er waren nauwelijks negentiende-eeuwse schrijvers die van hun pen konden leven. Enkele geprivilegieerde literatoren leefden van een rente of een sinecure, de broodschrijvers kwamen aan de kost met neelwerk, feuilletons of journalistiek.

Daaraan dacht Rimbaud kennelijk toen hij Andrieu voorstelde een historisch feuilleton te maken. Maar ook zijn laatste plan liep uit op een fiasco. Toen zijn vriend Delahaye hem in 1879 vroeg of hij zich nog bezighield met literatuur, antwoordde hij laconiek: 'Je ne pense plus à ça'.

Facsimile en transcriptie van 'Lettre à Jules Andrieu du 16 avril 1874' op abardel.free.fr

recensie**Zijn maagd en muze**

POËZIE Julia Blackburn geeft een stem aan de belangrijkste minnares van Picasso, de inspiratiebron voor tal van zijn kunstwerken.

JULIA BLACKBURN**De vrouw die van Picasso bleef houden**Vertaald door Paul van der Lecq,
De Bezige Bij, 64 blz., 20,99 €

★★★★☆

'Ik vraag me weleens af waarom ik van iedereen juist hem heb gekozen om over te schrijven', bemerkte Julia Blackburn al in *Draad. Het delicate leven van John Craske*. Misschien heeft het antwoord iets te maken met dat woord, 'delicaat', want Blackburn graaft het liefst in de levens van zij die het moeilijk hadden. Zoals Marie-Thérèse Walter, minnares van Pablo Picasso en moeder van hun dochter Maya. Walter stond model voor Picasso en was jarenlang zijn muze. Hun verhouding veranderde in 1936 toen de fotografe Dora Maar ten tonele verscheen. Vanaf dan werd Maar vaker het onderwerp van Picasso's werk.

'Als ik in / een andere tijd / dan de mijne had geleefd / had ik misschien over dit alles / willen praten / om erachter te komen / waarom ik niet kon stoppen / met van hem te houden.'

Blackburn kiest in *De vrouw die van Picasso bleef houden* voor de poëtische vorm, voor gedichten die bijna als proza lezen.

STIER

Zeventien was Walter toen Picasso, zesenvertig, haar in zijn studio ontbood. De naam van de kunstenaar zei haar niets. Jaren later vraagt ze zich af wat ze voor hem betekende: 'Of gaf hij alleen om de kunst die de vorm van mij kreeg?'

Blackburns gedichten hebben pretentieuze titels. Het zouden net zo goed titels van verhaaltjes uit een voorleesboekje kunnen zijn: hond, dans, rivier. Boven elk gedicht staat een tekening van Jeffrey Fisher. De illustraties van bloempotten, een potlood en handen bevestigen de eenvoud van de gedichten. De stem van de minnares is direct, ondramatisch. Ze beklemtoont het erotische karakter van de relatie en omschrijft Picasso als 'een stier die graag het gewicht van zijn bungelende ballen tegen zijn zacht fluwelen dijen voelt botsen'. Klinkt dit haast grappig, dan krijgen deze woorden een donkere lading wanneer de schrijfster Picasso vergelijkt met de Minotaurus aan wie de maagd wordt geschonken.

Het meest geslaagd zijn de gedichten die de biografische feiten overstijgen. Daarin dringt Blackburn diep in de gedachten van de minnares en vult ze die in met haar verbeelding. Zo herinnert Walter zich in 'Wassen' de lakens met menstruatiebloed:

'Ik dompelde ze onder in koud water, / zag donkere beekjes / ontspringen / aan wit linnen, / voelde geen angst / voor de toekomst.'

BRUINVIS

Sterk is 'Gewicht', waarin Blackburn de minnares vergelijkt met een bruinvis. Ze beweegt zonder inspanning, heeft een lichaam zonder gewicht. Dat beeld laat ze meteen volgen door dat van een vallende steen: Walter pleegde vier jaar na de dood van Picasso zelfmoord, op haar achtenzestigste. De botsing van die beelden maakt indruk.

In andere gedichten blijft Blackburn bij de bekende feiten. In 'Bleekmiddel' vertelt ze bijvoorbeeld hoe een kleinzoon van de kunstenaar wordt weggehouden van zijn grootvader en uit wanhoop bleekmiddel drinkt. 'Schilderij' gaat over de grote tentoonstelling van 1932 in Parijs, waar Picasso's echtgenote de portretten van de minnares ontdekt.

Sommige gedachten stipt Blackburn aan om ze meteen weer los te laten. Zo weet Walter niet of ze jaloers was, of trots op Picasso's liefde voor hun dochter. Hierover zou je meer willen weten, maar zo'n boek is dit niet. Blackburn geeft Walter een stem, maar laat veel on gezegd. Het is aan ons om dit fragiele leven verder in te vullen.

Kathy Mathys